https://doi.org/10.54809/jkss.vi6.171

گۆڤاری کوردستانیی بۆ لێکۆڵینەوەی ستراتیجیی

Copyright © Open access article with CC BY-NC-ND 4.0

روانگەیەکی پێشنیارکراو بە پێی قوتابخانەی هەست بۆ گەشەپێدانی لێهاتوویی نواندن لای خوێندکاری پەیمانگای هونەرەجوانەکان

پێشرەو حسێن

بەشی پەروەردەی هونەر/ کۆلێجی هونەر/ زانکۆی سلێمانی/ هەرێمی کوردستان/ عێراق.

Peshraw47.langcenter@ univsul.edu.iq

پوختە

هەتا ئێستا لە کوردستان رێبازەکەی ستانیسلاڤسکیی وەک میتۆدی خوێندنی بابەتی نواندن لە پەیمانگاکانی هەرێم، بەشی شانۆ، بۆ قۆناغەکانی یەکەم و دووەم و سێیەم پەیڕەو دەکرێت، ئەم توێژینەوەیە بە لێکدانەوە و ناسینی بنەماکانی رێبازەکەی ستانیسلاڤسکیی و بە مەبەستی هەنگاونانی پراکتیکیی و روونکردنەوەی ئەو راستییەی کە کۆپیکردنەوەی میتۆدەکەی ستانیسلاڤسکیی بەبێ نوێکردنەوە و داهێنانی ئیتۆدی گونجاو، ناتوانێت جۆرە خوێندکار یان شانۆکارێکی داهێنەر بەرهەم بهێنێ و لە رێگەی ناساندنی ستێلا ئادلەر وەک پەیرەوێکی قوتابخانەکەی ستانیسلاڤسکیی کە بە ئیتۆدی نوێ، کارایی ئەم سیستمەی گەشە پێداوە و بە پشتبەستن بەو باوەڕەی ستانیسلاڤسکیی کە خوێنەر لە چۆنیەتی پراکتیزەکردنی رێبازەکەی ئازادە، بە دارشتن و پیشنیارکردنی چەند ئیتۆدێک هەوڵی گەشەپێدانی لێهاتووییەکانی نواندنی خوێندکاری ئەم بەشە و دواتر راهێنەر و شانۆکارەکان، دەخەینە بەردەست. هەوڵی دۆزینەوەی ئیتۆدی نوێ دەرگا بە رووی نوێبوونەوەی وانەی نواندندا دەکاتەوە و هانی راهێنەرەکانی ئەم بوارە و خوێندکاران دەدات سڵ لە دارشتنی ئیتۆدی نوێی پەیوەست بە رێبازی ریالیزمییانەی نواندن نەکەنەوە و بەم هۆیەوە ببینە خاوەن ئیتۆدی نوێ.

کلییلە وشەکان: هونەرەجوانەکان، ریبازی ستانیسلاڤسکیی، شانۆی موخات، ئیتۆدی نواندن، ئەفراندنی شانۆیی

Recieved: 29/7/2022
Accepted: 19/9/2022

E-ISSN: 2790525-X
P-ISSN: 27905268

پێشەکیی

قوتابخانـەی هەسـت کـە ڕێبازێکـی شـانۆییە و ستانیسلاڤسـکی وەک ڕێـکاری زانسـتی کاری نوانـدن لەڕێگـەی بڵاوکردنـەوەی بەرگـی یەکەمـی کـۆی بەرهەمـە زانسـتییەکانی لەسـاڵی ١٩٣٧ (کارکردنـی ئەکتـەر لەسـەر خـۆی لەمیانـەی کاریگـەری وەرگرتنـدا) بناغـەی دادەڕێژێـت، بـە یەکـەم میتـۆدی زانسـتییانەی بـواری نوانـدن ئەژمـار دەکرێن.(پالیکـوا / ٢٠١٧/ ٢٢)

لـە پەیمانـگای هونەرەجوانەکانـی کوردسـتانیش بەشـی شـانۆ خوێندنـی ئـەم ڕێبـازەی وەک بنەڕەتـی فێربوونـی هونـەری نوانـدن دەستنیشـانکردووە کـە بەدڵنیاییـەوە ئەمـە پێویسـتی بەوەیـە ڕاهێنـەر و خوێندکارانـی ئـەو بەشـە بنەمـا بنەڕەتییەکانـی ئـەم ڕێبـازە شـانۆییە بناسـن، لەگـەڵ ئەوەشـدا بـە ئامـاژەدان بەم بـاوەڕی ستانیسلاڤسـکی کە دەنووسێت: بـە هیـچ شـێوەیەک، بانگەشـەی ئـەوە ناکـەم ئەمانـە بەرهەمـی زانسـتی بـن، ئامانجـم گواسـتنەوەی سـەرجەم هـەوڵ و کۆششـەکانی سـاڵانی ئەزموونـی هونەریـی خۆمـە لـە بـواری دەرهێنـان و نواندنـی شـانۆدا.. یەکێـک لـەو ئامانجـە گشـتیانەی «سیسـتم» دوای کەوتـووە بریتییـە لـە ورووژاندنـی ئۆرگانیزمـی سرووشـتی هونـەر، لـە ڕێگـەی نەسـتەوە. (اسـکوئی/ ٢٠١٥/ ١٩)

دیـارە بەپێـی ئـەم قسـەیەی ستانیسلاڤسـکی، کـۆی بەرهەمەکانـی ئـەم دەرهێنـەر و ئەکتەرەی بـواری شـانۆ، کۆکردنەوەی کارکـردن و ئاکامەکانـی کارکردنیەتـی لـە بـواری شـانۆ و خـۆی بانگەشـەی ئـەوە نـاکات، کـە ئـەم بەرهەمانـە تاکـە ڕێگـەی ئەفراندنـی شـانۆییانەن، بەڵکـو ئەمانـە دەرئەنجامـی کارکردنـی گروپێکـی شـانۆییە لـە جوگرافیایەکـی جیـاواز و سـەردەمێکی جیـاواز هەربۆیـە دەکرێـت بگەینـە ئـەو ئەنجامـەی پێویسـتە خۆمـان لـە کۆپیکردنـەوەی ئـەو ڕێبـازە بپارێزیـن، بەڵکـو بـە پشتبەسـتن بـەو ئازادییـەی ستانیسلاڤسـکی دەیبەخشـێتە خوێنـەر، بگەینـە ئـەو بـاوەڕەی کـە نوێکردنـەوەی ئیتۆدەکانـی، یـان دۆزینـەوەی ئیتـۆدی نـوێ، لـە ڕێـگای هەوڵدانـی ڕاهێنـەر و خوێنـدکار و خوێنـەری کـۆی بەرهەمـە زانسـتییەکانی ستانیسلاڤسـکی و لـە چوارچێـوەی میتـۆدە بنەڕەتییەکانـی ڕێبازەکـەی، وەک چـۆن سـتێلا ئادلـەر لـە ئەمریـکا ئەزموونـی دەکات، ببێتـە بەردەبازێـک بـۆ دروسـتکردنی خوێنـدکار یـان ئەکتـەری ئەفرێنـەر. کەواتـە لـە چوارچێـوەی ئـەو بـاوەڕەی کـە پـاش تێگەیشـتن لـە بنەماکانـی قوتابخانـەی هەسـت، وەک چـۆن لـە ئەمریـکا سـتێلا ئادلـەر پەیـڕەوی کـردوە، کارکـردن لەسـەر ئیتـۆدی نـوێ، هاوشـان لەگـەڵ ئیتۆدەکانـی ستانیسلاڤسـکی دەتوانێـت پـەرە بـە لێهاتوویەکانـی ئەکتـەر بـدات بـە پێشـنیارکردنی ئیتۆدەکانـی (کاریزمـا، بەهـرە، ئەفرانـدن) مەبەسـتمانە ڕێـگا بـۆ ڕاهێنـەر و ئەکتـەرەکان بکەینـەوە تـا ئەوانیـش بەپێـێ کات و شـوێنی نمایشـەکانیان سـوود لـەم ئیتۆدانـە ببینـن و بۆخۆشـیان ببنـە داهێنـەری ئیتـۆدی گونجـاو لەتـەک نمایشـەکانیان. لەبەرئـەوەی بەکارهێنانـی ئیتـۆدی تایبـەت بـە کەمکردنـەوەی کەموکورییـە تەکنیکییەکانـی نوانـدن، بـە مەبەسـتی گەشـەپێدانی دەربڕینـی ئەکتـەر، هـۆکاری سـەرەکی بونیادنانـی نمایشـێکی ئاکادیمـی و ئەفرێنەرانـەن.

کەواتـە ئـەم توێژینەوەیـە بـە ناسـاندی بنەماکانـی ڕێبازەکـەی ستانیسـلاڤکی دەسـت پـێ دەکات و لەڕێگـەی شـیکردنەوەی ڕەهەندەکانـی ئـەم ڕێبـازەوە وەک قوتابخانەیـەک کـە هەسـت دەکاتـە بنەمـای نوانـدن ڕێگـە بـۆ ئـەو بۆچوونـە جیاوازانـە دەکاتـەوە کـە دەربـارەی گوتـراون بـۆ ئـەوەی ئەمـە دەرگا بـە ڕووی ئـەو هەوڵانـەی سـتێلا ئادلـەر بکاتـەوە کـە ئـەم توێژینەوەیـە نموونـەی ئیتۆدەکانـی بـە هەنـد وەردەگرێـت و دەگاتـە ئـەو ئەنجامـەی کـە ئیتـۆدی نـوێ دابڕێژێـت تـا ئەمـە ببێتـە ڕێگەیـەک بـۆ خوێنـدکار و ڕاهێنەرانـی وانـەی نوانـدن خۆیـان لـە پابەندبوونـی ڕەهـا بپارێـزن و ئیتـۆدی هاوشـێوە دابڕێـژن.

پێناسەی زاراوەکان

ڕوانگە:

ئەلف: پێناسەی (عباس، ماهیار/ ٢٠١٩)

جۆرە نیگایەکی واقیگەرایانەیە دەکرێت بەدەست بهێنرێت بۆ گەیشتن بە ئامانجێکی دیاریکراو، یان بریتییە لە دەربڕینێکی ڕوونی چارەنووس و داهاتووی سیستم یان بابەتێکی دیاریکراو. ڕوانگە هونەری بینینی ئەو شتەیە کە دیاریکراو نییە.(ماهیار/٢٠١٩/ ٢٨)

ب: پێناسەی (ایرناریما، مکاریک/ ٢٠١٨)

توانای وێناکردنی داهاتوویەکی ڕوون کە شایستەی تێگەیشتن و درکپێکردنە، ڕێکارێکی هەژێنەر کە بتوانێت تاکەکان بەمەبەستی بەشداریی چالاکانە هانبدات. دیدمایەکی گشتگیرە کە خۆی لەگەڵ گۆڕانکارییەکان دەسازێنێت. لە ڕاستیدا ڕوانگە پێویستە قابیلی وێناکردن، خوازراو، قابیلی جێبجێکردن و ڕوون و دیاریکراو و شایانی گواستنەوە بێت.(مهاجر/٢٠١٨/ ١٤٢)

قوتابخانەی هەست:

قوتابخانەی هەست کە ڕێبازێکی شانۆییە و ستانیسلاڤسکیی وەک ڕێکاری زانستیی کاری نواندن لە ڕێگەی بڵاوکردنەوەی بەرگی یەکەمی کۆی بەرهەمە زانستییەکانی لەساڵی ١٩٣٧ (کارکردنی شانۆکار لەسەر خۆی، لەمیانەی کاریگەری وەرگرتندا) بناغەی دادەڕێژێت، بە یەکەم میتۆدی زانستییانەی بواری نواندن ئەژمار دەکرێت و لەوێدا دەنووسێت: «هەڵبەتە، لە هەمووی باشتر ئەوەیە لە ناخی خۆمانەوە دەستپێبکەین. ئەگەر ناتوانن ڕاستەوخۆ هەست بەمە بکەن بەڵکو بە ڕێگا ناڕاستەوخۆکەدا بۆی بچن. بۆ ئەمەش قولاپی زۆرتان لە بەردەستدایە، لەوانەش؛ خەیاڵاندن، ئامانج و بابەتەکان، کە دەتوانن بۆ هەژاندنی هەستەکانتان، بەکاریانبهێنن. هەست، هەرگیز بە بێ ئەنگێزە و خۆڕسکانە، لە حەشارگەکەی دەرناچێت، بەڵکو کلیلەکەی بە دەست خەیاڵدامانەوەیە. لەم ڕوانگەوەیە، باوەڕمان بەوە هەیە، کە هونەرمەندی پەیڕەوی قوتابخانەی هەست، هونەرمەندێکی بیرمەند و زانایە.» (استانیسلاڤسکیی/٢٠٠٥/ ٦٣٣)

هونەری نواندن:

ئەلف: پێناسەی (فردریش هگل/ ٢٠١٩)

بوون، ڕوخسار، جەستە و دەنگی شانۆکار ، نواندن دەخولقێنێت. نواندن بەرجەستەکردنی دەنگ، شێوەی ئاخافتن، دۆخەکان، شێوەکان و پاشانیش سەرتاپای کردەوە و ئەندێشەکانی کارەکتەرێکە، هەرچەند زیندووە کەچی شانۆکار ناچار دەبێت بوونی خۆی فەرامۆش بکات تا بتوانێت هەستێکی جیاواز بنوێنێت، واتا وێنای مرۆڤێکیتر بنوێنێتەوە.. شانۆکار ، چەشنی هەموو مرۆڤێکی زیندوو، خاوەن دەنگ و ڕواڵەت و شێوە و بارێکی تایبەتە کە چیتر سروشتی مرۆڤە و ئاوێتە و تایبەتە بەو. شانۆکار بۆ ئەوەی خۆی لەگەڵ ئەو ڕۆڵە بگونجێنێ کە لەئەستۆیدایە، دەبێت هەموو ئەمانە بگۆڕێت». (آقا ابراهیمی/ ٢٠١٩/ ٦٢)

ب: پێناسەی (کنستانتین استانیسلاوسکی/ ٢٠١٨)

شانۆکار ئەو کەسەیە کە توانای دەربڕینی بیروبۆچونی ئەوانیتری هەیە. دەتوانێت بەتەواوەتی خۆی ببەخشێتە هەژانەکانی کەسێکیتر و هەڵسوکەوتی کەسانیتر بەشێوەیەک بنوێنێت وەک ئەوەی خۆیەتی بەوجۆرە هەڵسوکەوت دەکات. (حسینی مهر، اسکوئی/ ٢٠١٨/ ٧٥)

ج: پێناسەی (جیمز روز.اونز/٢٠٠٧)

ئەلکسەندەر تایرۆف دەڵێت؛ نواندن پێکهاتێکە لە هەست و شێوەی بەرهەمهاتووی ئەندێشە و خەیاڵاندنی ئەفرێنەرانەی شانۆکار (اسلامیە/ ٢٠٠٧/ ١٣٢). لێهاتوویی توانای جێبەجێکردنی کارەکانە بە باشی، لە ماوەیەکی دیاریکراو، بە تێچوویەکی گونجاو و چالاکییەکی گونجاو. کاتێک دەڵێین کەسێک لە بوارەکەیدا لێهاتووە، مەبەستمانە بڵێین ئەو کەسە لە کارەکەیدا شارەزایە. شانۆکار ی شارەزا، لە بەرجەستەکردنی هەموو چەشنە کارەکتەرێک لێهاتووە، شانۆکار ی لێهاتووش هەمان ئەو کەسەیە کە توانای کۆنترۆڵکرنی دەنگ و جەستەی هەیە و شارەزای کار و پیشەکەی خۆیەتی.

ئیتۆد:

مانای ئەم وشەیە کە بە فەرەنسی بەم شێوەیە دەنووسرێت (Etode) بەتایبەت لە بواری شانۆدا بریتییە لەو بڕگانەی راهێنان کە ئامانج لە جێبەجێکردنیان بەرزکردنەوەی ئاستی نواندنی شانۆکار و بنەبڕکردنی کەموکوڕیی تایبەت بە کاری نواندنە. (برناردی/ ٢٠٠٩/ لا ١٣٢)

بەشی یەکەم: بەشی تیۆریی و پێداچوونەوەی ڕێبازەکەی ستانیسلاڤسکیی

تەوەرەی یەکەم: ناسینێکی ستانیسلاڤسکیی

ناوی (کۆنستانتین ئەلکسیەف) ە و لەساڵی ١٨٦٣ لە مۆسکۆ لەدایکبووە. لە (٥)ی ئەیلولی ١٨٧٧ - دا بۆ یەکەم جار بەشداری نمایشێکی خێزانی کردووە؛ پاشان وردە وردە هەوادارانی شانۆ لە دەوری کۆبوونەوتەوە و گروپێکیان بە ناوی «ئەنجومەنی ئەلکسیەف» دامەزراندوە. لە ساڵی ١٨٨٥، ئەلکسیەف ناوی خوازراوی ستانیسلاڤسکیی بۆ خۆی هەڵبژارد. ستانیسلاڤسکیی سەرەتا هەمیشە هەوڵی ئەوەی دەدا لاسایی هونەرمەندە گەورەکان بکاتەوە و لەم کارەشیدا سەرکەوتوو بوو، بەڵام دواتر لەوە تێگەیشت، کە نواندن دەبێت جۆرە کارکردنێکی داهێنەرانەی لە پشت بێت. بەردەوام تێروانینێکی تەواو رەخنەگرانەی بەرامبەر بە بەرهەمەکانی خۆی هەبوو، هەروەها لەوباوەڕەدابوو «پێویستە شانۆکار شرۆڤەکاری بڵندترین هەستە مرۆییەکان و رابەر و راهێنەری بینەران بێت.» لەساڵی ١٩٠٠دا، بەهۆی چێخەفەوە گۆرکی دەناسێت و بەرهەمی ئەم یەکترناسینەش دوو شانۆنامەی (وردە بۆرژواکان) و (زەلکاو) بوو. لە ٢٩ ی تشرینی یەکەمی ١٩٢٨ دا، ستانیسلاڤسکیی لەوکاتەدا، لەیادی سییەمین ساڵیادی دامەزراندنی مخات[١]، تووشی جەڵدەی دڵ دەبێت. بە ناچار دەست لەکاری نواندن هەڵدەگرێت و سەرجەم کاتەکانی بۆ کاری دەرهێنان و فێرکاریی تەرخان دەکات و هەرگیز دەستی لە هەوڵ

١ . شانۆی موخات یان شانۆی هونەری ئەکادیمیایی مۆسکۆ، لەساڵی ١٨٩٧، نمیرۆڤیچ دانچنکۆ دەناسێت و پێکەوە دەکەونە هەوڵدان لەبارەی دۆزینەوەی رێگەیەک بۆ دامەزراندنی شانۆی مخات. ئەم شانۆیە لە ١٤ ی تشرینی یەکەمی ١٨٩٧ دا دادەمەزرێت و، تراژیدیای مێژوویی (تزارفیودۆرایوانۆیچ)ی بەرهەمی (تۆڵستۆی) وەک بەرنامەی کردنەوەی ئەو شانۆیە پێشکەش دەکرێت، کە ماوەیەکی زۆربوو کەوتبووە ژێر تیغی سانسۆرەوە.

و ماندووبـوون لـە پێنـاوی دۆزینـەوەی رێـگای نوێـی هونـەری نوانـدن هەڵنەگـرت. لـە سـییەکاندا، ستانیسلاڤسـکیی لەبـەردەم دۆزینەوەیەکـی نوێـی خولقاندنـی رۆڵ و نمایشـدا، کـە ناونـرا «میتـۆدی کارکـردی جەسـتەیی»، پەرژایـە سـەر کاری سـتۆدیۆیی و تاقیگەیـی و ئەزموونیـی. چالاکییـە بەردەوامەکانـی ستانیسلاڤسـکیی و سیسـتمەکەی بـوون بـە هـۆی گۆڕانکاریـی جۆراوجـۆر لـە بـواری شـانۆدا و ،کاریگەرییەکـی بنچینەیـی و گرنگـی لەسـەر گەشەسـەندنی هونـەری شـانۆی سـەدەی بیسـتەمی جیهـان بەجێهێشـت.

کـۆی بەرهەمـە زانسـتی و ئەدەبییەکانـی ستانیسلاڤسـکیی هەشـت بەرگـە ئەمانیـش بریتیـن لـە: (ژیانـی هونەرییـم، ١٩٢٦)، (کارکردنـی شـانۆکار لەسـەرخۆی لـە قۆناغـە جیاوازەکانـدا، دوو بـەرگ)، (کارکردنـی شـانۆکار لەسـەر رۆڵ)، (گوتـارەکان، کـۆڕەکان، لێکدانـەوە و نامـەکان، چـوار بـەرگ)؛ (نامـەکان، لەسـاڵی ١٨٨٧ەوە تـا ١٩٣٨). ستانیسلاڤسـکیی لـە سـاڵی ١٩٣٨ [لەتەمەنـی ٧٥ سـاڵیدا] کۆچـی دواییکـرد. (اسـکوئی مهیـن/ ٢٠١٥/ ١٢)

تەوەرەی دووەم: شرۆڤەی رەهەندەکانی رێبازی ستانیسلاڤسکیی

لـە راسـتیدا سیسـتمەکەی ستانیسلاڤسـکیی بریتییـە لـە سیسـتمی شـیکردنەوەی بناغـە و بنەمـای تیۆریـی هونـەری کارتێکـەرە شـانۆییەکان و توخمەکانـی تەکنیکـی ناوەکیـی و دەرەکیـی نوانـدن و شرۆڤەکردنـی ناوەخنـی بنەڕەتـی کارکردنـی شانۆکار لەسـەر رۆڵ کـە شـێوەی ئەفراندنـی سیمای شانۆییانەیە. وەک چـۆن ئـەم سیسـتمە جەخـت لـەوە دەکاتـەوە کـە شـانۆکار بـۆ بەرجەسـتەکردنی رۆڵەکـەی پێویسـتە بـە باشـی سـەرجەم رەهەنـد و مەوداکانـی بناسـێت بەشـێوەیەک بـە رۆح ئاوێتـەی کارەکتەرەکـەی ببێـت، بـە واتایەکـی تـر، شـانۆکار بینـەر ناچـار بـکات وەکـو ئـەو بیربکاتـەوە و بەشـێوەیەکی ناوەکیـی و دەرونیـی کاریگەریـی لەسـەر دابنێـت.

بـۆ ناسـینی ئـەم سیسـتمە ستانیسلاڤسـکیی سـێ بەرهەمـی تایبـەت بـە هونـەری نواندنـی نووسـیوە و لـە کتێبـی کارکردنـی شـانۆکار لەسـەر خـۆی لـە میانـەی کاریگەریـی وەرگرتـن و کارکردنـی شـانۆکار لەسـەر خـۆی لەمیانـەی بەرجەسـتەکردندا، شـانۆکار بـۆ ناسـینی درووسـت و تێگەیشـتن لـە هونـەری شـانۆ ئامـادە دەکات و فێـری شـێوە جیاوازەکانـی شـارەزایی و بـاوەڕی شـانۆییانەی دەکات. هەروەهـا لـە کتێبـی سـێیەم دا کـە دوای مردنـی چـاپ و بڵاودەکرێتـەوە تەنیـا قسـە لەسـەر رەوتـی ئەفرێنەرانـەی خولقاندنـی نمایـش و کارەکتـەر دەکات، هەمـان ئـەو کارە ئەفرێنەرانـەی سیسـتمی لەپێنـاودا دامـەزراوە.

گرنگیـی ناسـینی بنەماکانـی ئـەم سیسـتمە بـۆ راهێنـەر و خوێنـدکار و دواتریش شـانۆکارەکانی بـواری شـانۆ دەگەڕێتەوە بـۆ ئـەو بناغانـەی ستانیسلاڤسـکیی بـۆ بونیادنانـی کارەکتـەر و رۆڵ دەیانخاتـەڕوو. ئـەم سیسـتمە خوێنـەری لێکۆڵـەر لـەو راسـتییە ئـاگادار دەکاتـەوە کـە پەیڕەوکردنـی ئـەم بنەمایانـە خوێنـەر لـە هـەوادارەوە دەگۆڕێـت بـە کەسـێکی پیشـەگەر.

ستانیسلاڤسـکیی خوێنـەری لێکۆڵـەر بـەرەو ئـەو ئانجامـە رێنوێنـی دەکات کـە شـانۆکار چەنـدە خـاوەن بەهـرە و چەنـدە یەکـەم نمایشـی لەسـەر شـانۆ سـەرنجبەر و جێگـەی سـەرنج بێـت، هێشـتا هـەر ئاماتـۆرە و تـا ئەوکاتـەی بەوپـەڕی بوونیـەوە هەسـت بـە بایـەخ و گرنگـی کۆنترۆڵکردنـی بنەمـا و یاسـا هونەرییەکانـی هەسـت نـەکات، دەکرێـت تەنیـا پێـی بوترێـت هـەوادار و لایەنگـری هونـەر، نـەوەک پسـپۆڕ و کارناسـی هونـەر. (افشـاری اصل/ ٢٠١٧/ لا ١٥)

٢- ١: ناسینی دەق: ئەم ڕێبازە ناسینی دەق و لێکدانەوەی دەق بە یەکەم هەنگاوی بەرجەستەکردنی کارەکتەر هەژمار دەکات، ئەوەتا ستانیسلاڤسکیی لەکاتی لێکدانەوە و شیکاری شێوازی کارکردن لەسەر دەق لە شانۆی روسیای سەدەی نۆزدەیەمدا ئەمە دەنووسێت:

سەرەتا یەک جار دەقەکە بۆ گروپەکە دەخوێنرێتەوە و پاشان رۆڵەکان، کە پێشتر تایبەت بە شانۆکارە جیاوازەکان نووسراون، لە نێوانیاندا بەش دەکرێت و دیسانەوە دەقەکە بە پێی ئەو دابەشکارییە دەخوێنرێتەوە. هەندێک جار، لە کاتی خوێندنەوەی شانۆنامەکەدا، شانۆکارەکان رووبەرووی هەندێک پرسیار دەکرانەوە کە لەمەڕ رۆشنگەریی ئەندێشە و پەیامی نووسەر گرنگ بوون. بەڵام بۆ وەڵامدانەوەی ئەو چەشنە پرسیارانە کاتی پێویست لەبەردەستدا نەبوو، شانۆکار ناچاربوو خۆی بەتەنیا ئەو پرسانە شرۆڤە بکات، کە نووسەری شانۆنامەکە پێشکەشی کردبوو (استانیسلاوسکی/ ١٩٩٨/ ٩). هەروەها دەربارەی کارکردنی ستانیسلاڤسکیی لەسەر دەق لە پێشەکی کتێبی (کارکردنی شانۆکار لەسەر رۆڵ) گ. کریستی دەنووسێت: « ستانیسلاڤسکیی و دانچنکۆ لە قۆناغە سەرەتاییەکانی چالاکییە هونەریەکانیاندا شێوازی لێکدانەوە و شیکردنەوەی وردی سەرجەم شانۆنامەکەیان لە ڕێگەی دەرهێنەرەوە بە شێوەیەکی بەرفراوان بەکارهێنا. ئەو شێوازەی شوناسی ناوەکیی و ئەندێشەی شانۆنامەکە دەپشکنێ و زۆر بە وردیی فۆرمی دەرەکیی بەرجەستەبوونی شانۆییانەی نمایش دادەڕێژێت. (استانیسلاوسکی/ ١٩٩٨/ ١٦)

دەتوانین بڵێین لە دوا ساڵەکانی کار کردنی باس لە جۆرە مامەڵەیەکی هەستەوەرانە لەگەڵ دەق دەکات و دەڵێت: «کار کردن لەسەر دەق نەک تەنیا بە لۆژیک و ئەقڵ بەڵکو بەهۆی سەرجەم ئۆرگانەکانی هەستی شانۆکارەوە دەخرێتە بەر شرۆڤە و لێکدانەوە و ئەم هەڵسەنگاندنەی کارەکتەر لەمیانەی خودی کرداردا، شانۆکار لە چاودێرێکەوە دەگۆڕێت بە کارەکتەرێکی کاریگەر و چالاک. (اسکوئی/ ١٩٩٨/ لا ١٧٦). ئەم جۆرە مامەڵەکردنە، توخمە ناوەکی و دەرەکییەکانی خۆ هەست پێ کردنی شانۆکار بەرەو ئەفراندن هان دەدات و کەشێکی وەها دەخاتەوە کە دواتر ستانیسلاڤسکیی ناوی دەنێت هەست کردن بە دەق و کارەکتەر. بە باوەڕی ئەو، ئەمە باشترین پرۆسە و گونجاوترین زەمینەی بەرهەمهێنانی سیمایەکی زیندووی شانۆییە.

ستانیسلاڤسکیی هاوکات و هاوشانی شێوەی کلاسیکی نواندن، شێوەی جیاوازیتریش پێشکەش دەکات و وەک تەواوکاری کردارەکان و قووڵی شێوەی بنەڕەتی کلاسیک سودی لێ وەردەگرێت. بۆ نموونە پیشنیار دەکات کار کردن لەسەر دەق بەپێی پێناسە و شیکار و دۆزینەوەی پەیامەکەی بێت یان بەپێی دیاری کردنی بەسەرهاتە گشتییەکان و رەوشی کردار و رووداوە گرنگەکان:

«تراژیدیای ئۆتێلۆ بەبێ کام شتە ناکرێت بوونی هەبێ؟» ستانیسلاڤسکیی دەڵێت «بەبێ عەشقی ئۆتێلۆ بۆ دێزدەمونا، بەبێ پیلانەکانی یاگۆ، بە بێ متمانەی ئۆتێلۆ، بەبێ جیاوازیی نەتەوەیی نێوان ئۆتێلۆ و خانەدانە ڤێنیزییەکان، بەبێ هێرشی کەشتی گەلی تورکە قوبرسییەکان بۆ دورگەکە و ... .» (اسکوئی/ ١٩٩٨/ لا ١٧٣)

دیارە ناسینی دەق وەک بنەمایەکی گرنگی مامەڵە کردنی شێوازەکەی ستانیسلاڤسکیی بە چەشنێکە کە ستانیسلاڤسکیی داوا لە شانۆکار دەکات خۆی لە ورێنەی ئامێرئاسای دەق بپارێزێت و لە مامەڵە کردنی لەتەک دیالۆگەکان؛ وشە و رستە نامۆ و نەناسەکان بگۆڕێت بۆ کردار و قسەی خودی خۆی. لە پرۆسەی کار کردن لەسەر کارەکتەر، هونەرمەند بە درێژایی کات بە هەلومەرجی گریمانی نوێ و نوێ تر دەوڵەمەند دەبێت. ئەو هەلومەرجانەی دەبنە هۆی قووڵتربوونەوەی لۆژیکی کردار و رەفتاری شانۆکار و سیمای رووناکتر و بەرجەستەتر و دیارتر دەکەن.

بەڵام ئەگەر ئامانجی کۆبوونەوەی شانۆکاران لە دەوری مێز و شیکار و شرۆڤەکردن، هەست بێت، دەبێت بڵێین ئەوەی لەم شیکار و شرۆڤەکردنەی هەست دەیچننەوە، لە رووگەی بەکارهێنانەوە سوودی نییە، بەڵام گەر بۆ زیندووکردنەوەی ژیانی جەستەیی کارەکتەرە سوود لە شرۆڤەکردنەکان وەرگرن، ئەوسا ئەوەی لەمە دەستمان دەکەوێت، کاراییەکی گرنگ و کاریگەریی لە روانگەی گەشەی دەق و کارەکتەرەکەمانەوە دەبێت.

هەروەها سەبارەت بە ناسینی دەق لە رێگەی رووداوەکانەوە ستانیسلاڤسکیی ئاماژە بۆ ئەوە دەکات کە: «بە تێگەیشتنی درووست لە رێکەوتە بنەڕەتییەکانی ژیانی شانۆیی – روداوەکانی شانۆنامەکە- شانۆکار راستەوخۆ خۆی لە پێگەیەکی پتەو و سەقامگیردا دەبینێتەوە کە رەفتار و کردار و پێگەی درووستی ئەو وەک شانۆکار لە نمایشەکەدا دەستنیشان دەکەن. ئەو، واتا شانۆکار، بەناو بابەت، رێکەوت و روداوەکانی دەقدا تێدەپەڕێت و ژیان و چەمکە فرەڕەنگەکانی؛ واتا نەتەوە و چین و مێژووی کارەکتەرەکەی دەناسێت و بەریان دەکەوێت. (روز/ ٢٠٠٧/ ٥١).

راهاتنی ورد و درووست لەگەڵ مەودای مێژوویی و گەل و نەتەوە و باری کۆمەڵایەتیی، کە روداوە ورد و گەورەکانی شانۆنامەکە بەناچاریی لەناویاندا دەکەونەوە، شانۆکار دەگەیەنێتە تێگەیشتنێکی قووڵ و ئاشکرا هەتا بەم هۆیەوە سەرجەم هەڵسەناگاندنی درووست بۆ رێکەوت و روداوەکانی شانۆنامەکە بکات.

تیۆری دابەشکردن و توێژینەوەی شانۆنامەکە بۆ سەر ئاست و مەودای چەمکە جیاوازەکان، کە خۆی پێویستی بە کونجکۆڵی و خوێندنەوەی هەمەلایەنە و قووڵیی بەرهەمەکە و بە ناسینی ئەو قۆناغ و ساڵ و چاخانەوە هەیە، کە لە بەرهەمەکەدا دەخرێنەڕوو، لە هەمان کاتدا پێویستی بە ناسینی بۆنە و شێوەی ژیان و بەسەرهات و دەروونناسیی کارەکتەرەکان واتە ناسینی سەرجەم هەل و مەرجە گریمانییەکانی شانۆنامەکە هەیە..

٢- ٢: ناسینی کارەکتەر: ستانیسلاڤسکیی بایەخێکی زۆر بە یەکەمین ئاشنابوونی شانۆکار بە رۆڵەکەی دەدات و بە ژوانی ئەو دڵدارانەی بەراورد دەکات کە بڕیارە لە داهاتوودا هاوسەرگیریی بکەن. لەم روانگەیەوە، ئەو کاریگەرییە بێدەربەستانەی لە یەکەمین قۆناغی ئاشنابوونی بە شانۆنامەکە کار لە شانۆکار دەکەن باشترین ئەنگێزەی رێبەرایەتی ئەفراندنن، هەروەها رۆڵێکی چارەنوسسازیشیان لە رەفتار و کۆی بەرهەمهێنانی نمایشدا هەیە. لە خوێندنەوەی دەوری مێزدا، دەرهێنەر و شانۆکارەکان زۆر بە قووڵی شیکردنەوەیان بۆ شانۆنەماکە دەکرد، دەرک و تێگەیشتن و ئەندێشە و بیرۆکەی بنەڕەتی نووسەریان دیاری دەکرد و دۆخی ژیانی کارەکتەرە سەرەکیەکانیان دەخستە روو. دەرهێنەر پەیکەری گشتی شانۆنامەکە و میزانسێنەکانی نمایشی بە شانۆکارەکان دەناساند. «دەربارەی چەندوچوونی بەرهەمەکانی نووسەر یان شانۆنامەنووس و هەروەها سەردەمی رووداوەکانی چیرۆک و بەسەرهاتەکان، گفتوگۆ و مشتومڕ و شیکردنەوە رێکدەخرا، شانۆکار هاندەدرا بکەوێتە کۆکردنەوەی کەرەستەکانی ناسین و شیکردنەوەی شانۆنامەکە و خوێندنەوەی چۆنیەتی ژیان و جۆری ئەندێشەی خەڵکی ئەو سەردەمە.» (پالیاکووا/٢٠١٧/٥٤)

شێوازی کارکردنی زانستی شانۆکار لەسەر کارەکتەر و کارکردنی دەرهێنەر لەسەر دەق بەمەبەستی دووبارەبینی و ئامادە و رێکخستنی بۆ نمایش، بەدرێژایی چەندین ساڵ کاتی ستانیسلاڤسکییان گرتووە. لە یاداشتە کۆنەکانییدا دەربارەی کارکردنی شانۆکار، شێوازی کارکردن لەسەر کارەکتەر، هێشتا وەک دوو چەمک و بابەتی جوودا قسەی نەکردووە «سەرەتا بابەتە گشتییەکانی ئەفراندن سەرنجیان راکێشاوە: پرسی حەقیقەت و ئەفراندنی هونەریی، سروشتی توانای ئەفرێنەرانە، گەرموگوڕیی، هەست، ئیرادەی هونەریی، پرس و مەودای کۆمەڵایەتی شانۆکار،

مـوراڵ و ڕەفتـار و کـرداری شـانۆیی. (پالیاکـووا/٩٢/٢٠١٧)

لەمیانەی ئەم ڕێبازەدا قۆناغە یەک لەدوای یەکەکانی ڕەوتی ئاوێتەبوونی شانۆکار و کارەکتەر دەبینین:
«هەمـوو شـانۆکارێک بەرپرسـە لـەوەی بەباشـی لـە بەرهەمەکانی نووسـەر تێبگات و دواجـار لەچوارچێـوەی کاریگەریی سـەر بینـەر، لـە ئەنگێـزە ڕۆحییەکانـی ئەفرێنـەر لەپێنـاو ئاوێتەبوونـی کارەکتـەر و ژیـان هەروەهـا ئاوێتەبوونـی کارەکتـەر و هەسـتی بەرجەسـتەبوونی سیما بکۆڵێتـەوە» (ڕوز/٣٦/٢٠٠٧). لـە میانـەی بونیادنانـی ژیانـی کارەکتـەردا، بایەخێکـی زۆر بـە خەیاڵـە هونەرییـەکان دەدات و لـە پاسـاو دۆزینـەوە و گیـان بەبەرداکردنـی وشـەکانی شـانۆنامەکە، بەهایەکـی گشـتی بـۆ خەیاڵـە سـەرنجبەرەکان دادەنێت.
ستانیسلاڤسـکیی لـە پرۆسـەی شـیکردنەوە و شرۆڤـەی کارەکتـەردا، بـە چەشـنێک شـانۆکار بـەرەو دەرک و تێگەیشـتن لـە بیرۆکـە و ڕەوگـەی سەرتاسـەری کارەکتەرەکـەی ڕێنوێنـی دەکات کـە ئاسـتی ڕۆچونـی شـانۆکار بـۆ نـاو شـانۆنامەکە قووڵـتر و بەرجەسـتەتر دەکات. ئـەو قسـە لەسـەر سێ ئاسـتی ڕۆچوونـی شـانۆکار دەکات بۆنـاو کارەکتـەر و لـە کاتـی پرۆڤـە و نمایشـدا، ئامۆژگاریـمان دەکات کـە پێویسـتە پێـش هەمووشـتێک شـانۆکار بچوکتریـن و لاوەکیتریـن پـرس و کـرداری پەیوەسـت بـە کارەکتەرەکـەی کـە لـە دەقـەوە سـەرچاوە دەگـرن لەگـەڵ ئەندیشـە و خەیاڵانـدن و دونیـای خـۆی ئاوێتـە بـکات و سـەرلەنوێ زینـدووی بکاتـەوە. (استانیسلاوسـکی/ ١٩٩٨/ ٨٧)
بـۆ گەیشـتن بـە ئەفراندنـی شـانۆییانە ستانیسلاڤسـکیی کۆمەڵێـک ڕێـکار وەک بنەمـای ئەفراندنـی ئۆرگانیکـی پێشـنیاردەکات: شرۆڤەکردنـی کارەکتـەر بـۆ بڕگـە و ئامانجـەکان؛ لەنـاو هـەر بڕگەیەکـدا گـەڕان بـەدوای ویسـت و تێڕوانینـی کارەکتـەر، ناسـینی ناوکـی کارەکتـەر؛ دۆزینـەوەی پێکهاتـی هەسـت و .. . هەندێـک ناونیشـانی نـوێ و نابـاو دەخرێتـە بەردەسـتی شـانۆکارەکان: بازنـەی سـەرنج، هەسـتی بەرچـاو، تەنیایـی نـاو کۆمـەڵ، خۆهەسـتپێکردنی شـانۆیی، سـازگاریی، بابەتـی سـەرنج، پنتـی بابـەت، کـرداری دانەبـڕاو و چەندانـی تریـش. (استانیسلاوسـکی/ ٦٧/١٩٩٨)

تەوەرەی سێیەم: بۆچوونە جیاوازەکان سەبارەت بە ڕێبازەکەی ستانیسلاڤسکیی

٣-١کارکردن لە شانۆی موخات و گەشەی ڕۆشنبیریی

بـۆ خوێندکارانـی لقـی نواندنـی بەشـی شـانۆی پەیمانـگای هونـەرە جوانـەکان گرنگـە لـە کۆتاییەکانـی قۆناغـی سـێیەمی خوێنـدن پـاش سێ سـاڵ لـە خوێندنـی میتۆدەکانـی ستانیسلاڤسـکیی بۆچوونـە جیاوازەکانـی خـودی ستانیسلاڤسـکیی دەربـارەی سیسـتمەکەی و ئـەو خـاوەن تیۆرانـە بناسـن کـە پـاش ستانیسلاڤسـکیی ڕێبـاز و تەکنیکـی نوێیـان پێشـکەش بـە دونیـای نمایـش و نوانـدن کـردووە، دەبێـت ئامـاژە بـەوە بـدەم کـە لـە قۆناغـە سـەرەتاییەکانی کارکردنـی شـانۆی موخاتـدا، دیکتاتۆریەتـی ستانیسلاڤسـکیی بیانـوو و بەڵگـەی حاشاهەڵنەگری خۆیـان هەبـووە: ئـەو لاوانـەی لـە شـانۆی موخـات دەسـتیان بـەکاری هونـەری دەکـرد، بـۆ تێگەیشـتن و ڕاپەڕاندنـی ئامانجـە گـەورە هونەرییـەکان ئامـادە نەبـوون و ستانیسلاڤسـکیی بـە ناچاریـی بـە هـۆی شـارەزاییەکانی لـە بـواری دەرهێنانـدا، بێ پێزیـی و تازەکاریـی ئـەو شـانۆکارانەی پەردەپـۆش دەکـرد. بـەڵام دواتـر کـە ستانیسلاڤسـکیی بینـی ئـەم ئامادەکاریانـە دەبێتـە ڕێگـر لـە بـەردەم گەشـەی ڕۆشـنبیریی و تێگەیشـتنی شـانۆکاری شـانۆی موخـات، ئـەم شـێوازەی بەتەواوەتـی ڕەتکـردەوە.

کەواتـە لـە پێـش هەمووانـەوە خـودی ستانیسلاڤسـکیی بنەماکانـی بونیادنانـی کارەکتـەر و میکانیزمـی ئەفراندنـی ئۆرگانیکـی بەرجەسـتەکردنی کارەکتـەر دەخاتـە بـەر ڕەخنـە. «ستانیسلاڤسـکیی ڕایگەیانـد مامەڵـەی پێشـووتری لەتـەک

کارەکتەر – کە بەشێوەیەکی بەرفراوان پەرەی سەندبوو – تەواو نییە و مەترسی ئەوەی هەیە شوێنی ژیانی ئەندامی کرداره دەرکییەکانی سیما بگرێتەوە و ببێتە هۆی کۆپی کردنەوەی کارەکتەر لەسەر تایبەتمەندییە باوەکان» (استانیسلاوسکی/ ١٩٩٨/٨٤). سەبارەت بە کاردانەوەی هاوچەرخەکانی بەرامبەر بە ڕێبازەکەی ستانیسلاڤسکیی: مەیێرهۆڵد دەڵێت: پێویست ناکات مرۆڤ لەسەر شانۆ هەوڵ بدات ببێتە خولقێنەری مرۆڤێکیتر بەڵکو بە پێچەوانەوە دەبێت لە ڕێگەی هونەرەکەیەوە دونیایەکی سەرنجبەر درووست بکات کە بینەر لەو دونیایەدا هەم فێر ببێت هەم سەرقاڵ بێت. (پیچز/٢٠١٢/ ٢٧)

دیارە هەوڵ و گەڕانەکانی ستانیسلاڤسکیی هەتا دوا ساڵەکانی کارکردنی بەردەوام بووە و لە دواهەمین بەرهەمی ئەم خاوەن ڕێبازەی شانۆدا، پرسی جەستە وەک ڕێکارێکی فەرامۆشکراوی بەرهەمهێنانی نواندن دەکەوێتە ناو بەرنامەی کارەکانیەوە: نمایشەکان هێشتا خاوەن شێوازێکی تایبەت نەبوون کە بە وردی ئەزموون و تاقی کرابێتەوە و ئەمەش بۆ خۆی ڕێگر بوو لە گشتاندن و کارکردی سیستم لە ژیاندا و دواجار دڵساردبوونەوە بەناوبانگەکەی شانۆی موخاتی بەرامبەر بە نوێگەرییەکانی ستانیسلاڤسکیی لێکەوتەوە. سەرنەکەوتنی لەم قۆناغەدا ستانیسلاڤسکیی لە کارکردن رانەگرت، بەپێچەوانەوە بە هێزێکی گەرموگوڕترەوە کەوتە کارکردن و لێکدانەوەی سیستم، بەتایبەت لەسەر ئەو بەشەی پەیوەندی بە کارکردنی شانۆکارەوە هەبوو لەسەر رۆڵ. (توپورکوف/٢٠١٧/٧٢)

وەک ئاشکرایە قوتابخانەی هەست کە بەناوەکەیدا دیارە هەست دەکاتە بناغەی ئەفراندنی نواندن، بەڵام بۆچوونە جیاوازەکان سەبارەت بەم ڕێکارە دەڵێن: سەرباری پێگەی ئەم شێوازە، نەیتوانیوە ڕەزامەندی ستانیسلاڤسکیی دەستەبەر بکات، لەبەرئەوەی هەست وەک بنەڕەت و بنەمای ئەم شێوازە، توخمێکی نا روون و نا بەردەست و ناپایەدار و نادڵنیاییە. (پیچز/٢٠١٢/٢٨)
لە پاش تیۆرەکانی ستانیسلاڤسکییەوە چەند تیۆرێکی تریش لە بواری نواندن پێشکەشکراون، لەگەڵ ئەوەشدا بەردەوام گەڕانەوەی تیۆرە نوێیەکان بۆ بنەماکانی ستانیسلاڤسکیی لە دونیای نمایش و نواندندا بە ئاشکرا دەبینین: ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە پێگەی بنەماکانی ستانیسلاڤسکیی لە دونیای نمایشدا گونجانی ئەو بنەمایانەیە لەتەک ناوەخن و زاتی نواندن خۆی، کە ئەمەش پەیوەستە بە سەرنجبەریی کار و پیشەی شانۆکاریی لەلای خۆدی شانۆکارەکان (برشت/ ٢٠١٥/ ٣٦). بەوپێیەی شانۆکار هەمیشە لەهەوڵی ئەوەدایە باوەڕ بە کارەکتەرەکەی بهێنێت و بەچەشنێک پێشکەشی بکات کە لەبەردەم بینەرانیش ببێتە جێگای باوەڕ و قبوڵی بکات ئەوسا شانۆکار خۆی بەسەرکەوتوو دەبینێتەوە کە رۆڵەکەی ببێتە جێگای باوەڕ. بەڵام یەکێک لەو ڕێبازە نمایشییانەی کە سەبارەت بە نواندن بۆچوونی جیاواز پێشکەش دەکات ڕێبازەکەی برێختە: ئەو فۆڕمە جیاوازەی نواندن کە بەرامبەر بەم تیۆرە دەوەستێتەوە کە ئەویش لەپاش جەنگی جیهانی دووەم و لەسەردەمی برێختەوە دەست پێ دەکات ئەوە نواندنەیە کە شانۆکار لە میانەیدا پێویستە بەردەوام هەستوسۆزەکانی خۆی تاڕادەیەک بەدوور لە کارەکتەرەکەی رابگرێت و تەنانەت زۆرجار ڕەنگە کاری شانۆکار دروستکراو و پیشەسازانە دەربکەوێت. (بندتی/ ٢٠١٣/٢٤)

هەندێک لەو پرسیارانەی سەبارەت بە ئەفراندنی شانۆیی دەکرێت و ستانیسلاڤسکیی بەنیازبووە وەڵامیان بداتەوە

بە نهێنی مانەوە؛ هەندێکیان بەشێوەیەکی رووکەش پێشکەشکراون و بە کورتی باسکراون. ستانیسلاڤسکیی هەندێجار یەک پەیامی لەچەندین بابەتی جیاوازدا پێشکەش کردووە و بڕیاری یەکلاکەرەوەی لەسەر هیچ یەکیان نەداوە. تەواونەکردنی فۆڕم و ناوەڕۆکی دەستنووسە چاپکراوەکان، لە کەموکوڕییە بێ چارەسەرەکانی دوا سەرنجەکانی ستانیسلاڤسکیین دەربارەی هونەری نواندن. (ناظران/٢٠١٥/ لا: ٤٧)

٢.٣ ناسینی ستێلا ئادلەر و ئیتۆدەکانی

هاوکات لەگەڵ گرنگی ناسینی بنەماکانی ستانیسلاڤسکیی بۆ خوێندکارانی بەشی نواندن، ناسینی ئەو کەسانەی لە میانەی ئەم چوارچێوە هونەرییەدا، ئیتۆدی نوێیان بەپێی هەلومەرجی جیاوازی شوێن و کات پێشکەش بە دونیای نواندن کردووە گرنگی خۆی هەیە. بۆ ئەو مەبەستەش دەتوانین ئاماژە بۆ ستێلا ئادلەر بکەین، ئەوێک لەناو خێزانێکی ناوداری شانۆکار لەدایکبووە، قوتابی و پەیڕەوی (کۆنستانتین ستانیسلاڤسکیی) بووە، هونەری نواندنی خۆی لەسەر شێوازی ناسراوی میتۆد بنیاتناوە. لە ساڵی ١٩٤٩ ستۆدیۆی نواندنی تایبەت بە خۆی دامەزراند کە هەنوکە بە (ستێلا ئادلەر کۆنسێرواتواری ئواکتیک) ناودەبرێت. ئەم کۆنسرواتوارە، کە ناوبراو لەوێ وانەی دەوتەوە، یەکێکە لە ناودارترین ئیتۆدەکانی دونیای نواندن (روتە/٢٥/٢٠١٩). لێرەدا بۆ ئاشنابوونی زیاتر بە شێوەی کارکردنی ستێلا ئەم پیشەکیەی مارلۆن براندۆ بە نموونە وەردەگرین کە بۆ کتێبی هونەری نواندنی ستێلا ئادلەر نووسیویەتی: بە بۆچوونی من (ستێلا ئادلر) بە تەنیا مامۆستای نواندن نییە، ئەو لە رێگای کارەکەیەوە چەندین زانیاری زۆر بەنرخ دەخاتە بەردەستمان، ئەوەی کە چۆن شێوازی کار و کاردانەوە سۆزدارییەکانی خۆمان و هەروەها دەوروبەرمان بدۆزینەوە. پێچەوانەی هەندێ کەسی بەناوبانگ کە بە درێژکەرەوەی شێوازی بە ناو نواندنی (میتۆد) ناسراون، خۆی نەداوەتە دەست کاری زۆر و بۆر. ئەو ئەگەر تاکە کەسێک نەبێت ئەوا یەکێکە لەو کەسە دەگمەنانەی کە چووە پاریس تا لە لای (کۆنستانتین ستانیسلاڤسکیی) وەک بینەری لێزانی هەڵسووکەوتی مرۆڤانە و کەسایەتی گەورەی شانۆی روسیا دەست بە خوێندن بکات، بەرهەمی ئەم سەفەرەی فێربوونی هونەری (ستانیسلاڤسکیی) بوو کە ناوبراو لە کاتی گەرانەوەیدا گواستیەوە بۆ ئەمریکا و لە وانەوتنەوەکانیدا بەکاریدەهێنا (آدلر/٢٠١٧/ ٣٢).

دیارە کارکردنی ئەو تەکنیکەی کە لە کتێبی هونەری نواندن لەلایەن ئادلەرەوە پێشکەش دەکرێت سەرباری ئەو پەیوەندییە ئۆرگانییەی کە بە رێبازەکەی ستانیسلاڤسکییەوە هەیەتی. دەکرێت بڵێین دۆزینەوەی رێکار و ئیتۆدی جیاوازە بۆ گەیشتن بە هەمان مەبەست کە ئەویش نواندێکی سروشتییە: کاری فێرکردن پێویستە لەسەر بنەمایەکی فراوان بنیاتبنرێت. شێوازی فێرکردنی من نەک تەنیا لەسەر بیروباوەڕی ستانیسلاڤسکیی، بەڵکو لەسەر سیستمێکی سرووشتیی بنیاترناوە. شانۆکاریی پیشەیەکی سەربەست و سەربەخۆیە و پێویستی بە هۆشیاریی و کاری دژوارە. نەک لەبەرئەوەی ئەم کارە تایبەتە بە بلیمەتەکان؟ ئەم کارە بۆ ئەو کەسانەیە کە هەنگاو بە هەنگاو کاردەکەن و بەرەوپێشەوە دەچن، لەگەڵ ئەوەی کە هیچ بەرنامەڕێژییەک بۆ شانۆکاریی نییە (روتە/٢٠١٩/٥٣). لەگەڵ ئەوەشدا، لە دەرەوەی ئیتۆدەکانی ستانیسلاڤسکیی و لە کتێبی هونەری نواندندا چەند ئیتۆدێک دەخاتەڕوو کە هەرچەند هەمان مەبەستی ستانیسلاڤسکیی لەپشتە بۆ گەیشتن بە نواندێکی ریالیزمییانە بەڵام بەتەواوەتی ئیتۆدی نوێن، بۆ نموونە سەبارەت بە وزەی دەنگی شانۆکار وەک بنیاتەرێکی سەرەکیی نواندن ئەم ئیتۆدە (وزەی دەنگ) دەخاتەڕوو:

١- هەموو رۆژێک سەروتاری رۆژنامەیەک بەدەنگی بەرز بخوێنەرەوە.

٢- لەدووری دە، تا پەنجا یا سەد پێ بابەتێک بۆ کەسێک بخوێنەرەوە یا قسەی لەگەڵ بکە، بۆ ئەوەی بڕستی راستەقینەی دەنگی خۆت بزانی.

٣- بەشێوەیەک بابەتەکە بخوێنەرەوە کە گوێی بیسەر لەو سەری مێزەکەوە یان لەوسەری ژوورەکەوە یان لەوسەری شەقامەکەوە تێبگات.

کاتی راهێنانی رۆژانە کە بەدەنگێکی بەرز دەخوێنیتەوە، ئەبێت خۆت، گوێت لە خوێندنەوەی خوت بێت. کاتێک سەرگەرمی خوێندنەوەی هەموو ئەوخاڵ و فاریزانە، دانێ کە نەت بینیوون. ئەو هێمایانەی کە لە نوسیندا بە کاردێن دەبنە هۆی کێشە لە بەردەم سروشتی قسەکردندا. خۆت بۆ خۆت نیشانە یاخود هیما دابنێ (ئادلەر/٢١/٢٠٠٨). دەکرێت هەر جۆرە ئیتۆدێک تایبەت بە کەمکردنەوەی کەموکوڕییە تەکنیکییەکانی نواندن یان بە مەبەستی گەشەپێدانی دەربڕینی شانۆکار لە لایەن راهێنەرانی وانەی نواندنەوە دابڕێژرێت. هەروەها بەپێی سیستمی نواندنی هەر نمایشێک دەکرێت ئیتۆدی تایبەت بەو نمایشە دابڕێژرێت کە زۆرجار لە نمایشەکاندا دەرهێنەر یان یاریدەرەکانی تایبەت بە نواندن ئەم ئیتۆدانە بە پێی داوای نمایشەکە دادەرێژن. دیارە بابەتی ئیتۆد پەیوەندی راستەوخۆی بە کرادر و پراکتیکەوە هەیە و بۆ ئەم مەبەستەش بەتایبەت لە دوا قۆناغەکانی کارکردنی ستانیسلاڤسکیی دا دەبینین چیتر شانۆکار هەست دەکات چالاکی ئەقڵ و ئەندێشە و کردە خەیاڵییەکانی تەنیا بەس نییە، هەربۆیە باوەڕبوون بە پێشکەشکردنی (ئیتۆد) بەپێی رووداوەکانی شانۆنامەکە دەتوانێت یارمەتیدەر بێت.

لە رێگەی تێگەیشتن لە بۆچوونەکانی ستانیسلاڤسکیی سەبارەت بە کارایی جەستە دەگەینە ئەو ئەنجامەی ئەم کاراییە پێویستی بە کارکردنی شانۆکار لەسەر جەستەی هەیە وەک ئەندامێکی گرنگ و بنەڕەتیی نواندنی ئەفرێنەرانە: ستانیسلاڤسکیی سەرنجی شانۆکاری بۆ واقیعی بوونی کردارەکان رادەکێشا و هەروەها جەختی دەکردەوە کە شانۆکار لە رێگەی هەستکردن بە حەقیقەتی بچووکترین کردەی ساکاری جەستەیی لەسەر شانۆ، ئەوە فێردەبێت کە چۆن خۆ هەستپێکردنی سرووشتیی ئەفرێنەر لەخۆیدا بهەژێنێت (ارجمند/٢٠٠٢/ لا ٤٦). کردارە جەستەییەکان لەبری ئەوەی دەربڕینی دەرەکی شوناسی ناوەکیی رەفتاری شانۆیی شانۆکار بن زیاتر رۆڵێکی لاوەکیان هەبووە. هەر بۆیە دواجار ستانیسلاڤسکیی زیاتر بایەخ بە گرنگیی و کارایی پراکتیکی ئەم شێوازە دەدات و بە «کارکردن لەسەر روی دەرەوە» ناوی دەبات، کە ئەم پراکتیککردنە پێویستی بە کارکردنی شانۆکار هەیە لەسەر ئیتۆدی گونجاو لەگەڵ کارەکتەرەکەی: ئیتۆدەکان یارمەتی شانۆکار دەدەن بەشێوەیەکی ئۆرگانیکی لەناو پرۆسەی ئەفراندندا بهەژێت (هوشمندی/ ٢٠١٧/ لا: ٣٣)، لەبەر ئەمەشە بە جیاواز لە کارکردنی قوتابخانەی هەست کە لە بنەڕەتەوە بۆ بەرجەستە کردنی کارەکتەر پێشنیاری ئەوە دەکات شانۆکار لە هەستەوە دەستپێبکات، ستانیسلاڤسکیی باس لە کارایی جەستە دەکات وەک بنەڕەتی کارکردنی شانۆکار، ئەوەتا لەبری پرۆسەی ناوەکی کردار، باس لەوە دەکرێت کە کردارە جەستەییەکان بینراوترن لە ململانێ دەروونییەکان و بەردەستترن لە کونجە ناوەکییەکان. رێکخستنی کرداری جەستەیی ئاسانترە، بینراوە، خانەیی و بەرجەستە و دەربڕینی دەرەکی رۆحە. کردارە جەستەییەکان بەردەوام لەگەڵ توخمەکانی تر لە پەیوەندیدان. لەم بارەیەوە ئەو جەخت دەکاتەوە: لە راستیدا هیچ کردەیەکی جەستەیی بەبێ ویست و ئیرادە دەرناکەوێت. بەبێ هەوڵ و ئامانج، بەبێ ئاراستەی ناوەکیی هەست، هیچ ئەندیشەیەکی خەیاڵاوی گەر بە کردار نەسەلمێنرێت ناکرێت بوونی هەبێت (کشتگر/ ١٩٧٦/ لا ٦٧). جەستەی شانۆکار وەک بنەڕەتێکی گرنگیی نواندن بۆ راهاتن و

بەرزکردنـەوەی ئاسـتی گوزارشـەکانی پێویسـتی بـە راهێنـان هەیـە، لێـرەدا وەک دەرککردنـی سـتێلا ئادلـەر بـە گرنگـی توانـای کۆنترۆڵکرنـی جەسـتە، نموونـەی ئـەم ئیتـۆدە پێشکەشـدەکەم کـە وەک بەشـێک لـە جەسـتە تایبـەت بـە ئەژنـۆ دەیخاتـەڕوو:

ئەژنۆتـان بەشـێوەیەک دابنێـن کـە نانوشـتێتەوە، ئـەم ئەژنـۆ وشـکبوونە بەشـێوەیەک کۆنتـڕۆڵ بکـەن کـە نەهێڵـن هییـچ بەشـێکی تـری جەسـتەتان تونـد ببێـت.

١- بەو ئەژنۆ وشک بووەوە بەناو ژوورە کەدا هەنگاو بنێ.

٢- هەربەو شێوەیە بەسەر پلیکانەکاندا سەرکەون.

٣- هەربەو شێوەیە جلوبەرگ لەبەربکەن.

٤- هەربەو شێوەیە سەربازییانە بەڕێوەبرۆن.

٥- هەربەو شێوەیە سەما بکەن.

٦- هەربەو شێوەیە بژین.

(ئادلەر/٢٠٠٨/٢٥)

هەروەهـا هەرچەنـدە دەسـتکەوتەکانی ستانیسلاڤسـکیی وەک شـانۆکار و دەرهێنـەر گەلێـک گـەورە بـووە، بـەڵام گرنگتریـن بەشـداریی ئـەو لـە دونیـای نمایشـدا، لەبـەر ئـەو تیشـکەیە کـە دەیپرژێنێتـە سـەر تەکنیکی نوانـدن. نواندنـی سیسـتم کـە ئـەو داهێنەریەتـی لەسـەر بنەمـای راهێنانـی گونجـاو لەتـەک پێداویسـتییەکانی نەتـەوە جیـاوازەکان گۆڕانکاریـی بەخۆیـەوە بینییـەوە، وەک نموونـەش باسـمان لـە چۆنیەتـی کار کردنـی سـتێلا ئادلـەر کـرد لەسـەر ئـەو ڕێبـازە، هـەر بۆیـە لێـرەدا بـە مەبەسـتی گەشـەدان بـە لێهاتووییەکانـی خوێنـدکاری بەشـی نوانـدن و بـە مەبەسـتی جەخـت کردنـەوە لـەو راستییەی جەسـتەی شانۆکار وەک هەسـتەکانی پێویسـتی بـە راهێنـان هەیـە، چەنـد ئیتۆدێکـی گونجـاو لەگـەڵ کارکـردی سیسـتمەکەی ستانیسلاڤسـکیی دەخەینـە ڕوو.

بەشی دووەم: بەشی کرداریی

تەوەرەی یەکەم: ئیتۆدی پێشنیارکراو و کاریزمای نواندن

١.١گرنگییەکانی کاریزما و کاریگەریی لەسەر نواندن

کاریزمـا بـۆ بـواری نوانـدن زۆر گرنگـە. دیـارە ئەوەمـان بیسـتووە زۆرجـار دەوترێـت فڵانە شـانۆکار کاریزمـای هەیە. بۆ بـواری نوانـدن کاریزمـا کاریگەرییەکـی گـەورەی لەسـەر ئارەزومەنـدی بینـەر بـۆ شـانۆکار هەیـە. ناتوانیـن پێناسـەیەکی روون بـۆ بابەتـی کاریزمـا بکەیـن لـە بـورای نوانـدنـدا رەنگـە باشـترین پێناسـە ئەمـە بێـت کـە: چۆنیەتییەکـی ناوەکییـە و ئـەو کەسـەی خاوەنیەتـی دەتوانێـت بـە ئامادەبوونـی خـۆی رەسـەنایەتی کات و شـوێن بگۆڕێـت. ئەوانـەی خاوەنـی ئـەم تایبەتمەندییـەن، هەسـتی ئامانجداریـی و ئاسـایش و هاوڕێیەتیـمان بـۆ دەگوێزنـەوە و سـەرنجمان بـۆ خۆیـان بەکێـش دەکـەن. دەتوانیـن ئـەم تایبەتمەندییـە بـۆ نیـو دونیـای نوانـدن بگوێزینـەوە و کار لەسـەر درووسـتکردنی بکەیـن.

ئەگـەر وەک شـانۆکار خـاوەن کاریزمـا بـووی دەبێتـە هـۆی راکێشـانی سـەرنجی دەرهێنـەر و بەرهەمهێنـەرە هونەرییـەکان و مەیلـی هاوکاریکردنیـان بـۆ ئـەو جـۆرە شـانۆکارە. ئـەم جـۆرە کاریزمایـە خودیـی و بۆماوەیـی نییـە و شـانۆکار دەتوانێـت بـە راهێنـان بەدەسـتی بێنێـت؛ هەرچەنـدە ئەمـە چۆنایەتییەکـی ناوەکییـە و پەیوەنـدی قووڵـی بـە

هەست و ناوخنی مرۆڤەوە هەیە، کەچی هەندێکیتر بەپێی هەلومەرجی ژیان و ژینگەی خێزانی بە خۆڕسکانە، تاڕادەیەک هەڵگری ئەم چۆنایەتی و تایبەتمەندییە ناوەکییەن. هەندێک لەو باوەڕەدان کاریزما بەهەرەیەکی خودایی و سرووشێکی ئاسمانییە بەڵام هەندێکیش لەو باوەڕەن کاریزما بابەتێکی زانستییە و هەموو شانۆکارێک پێویستە ئەزموونی بکات.

ئامادەیی و دانەبڕان ئەم دۆخە بریتییە لەوەی کە هەنگاوت نایە ژورەکەوە هەموو نیگاکان دواتبکەون، ئامادەیی و دانەبڕان پەیوەستە بە نیگا، دۆخ، دەنگ و قووڵبینی کەسەکەوە. مەبەست لەمەش جۆرێکی درووستکراوی متمانەیە و خۆنواندن نییە و زیاتر مەبەست لە هێزێکی راستگۆیە. ئەو هێزەی دەتوانێت بیسەلمێنێ نەک شایستەی ئەوەن رۆڵتان هەبێت بەڵکو ئەو متمانەیە دروست بکات کە دەتوانن رۆڵی جیاوازتریش بەرجەستە بکەن.

دوا ئێتۆدیش بریتییە لە نواندنی جۆرە تیشکێکی تایبەت کە گوازرشت بێت لە میهرەبانی، بەسۆزیی و ئەویتر قبووڵکردن. یان بە واتایەکی سادەتر دەبێت دەربڕی جۆرە گەرمایی و ئێنێرژییەکی تایبەت بن.

١.٢ چۆن دەبیتە خاوەن کاریزمای نواندن:

متمانەت بە خۆ بێت: شانۆکار نابێتە خاوەن ئەم کاریزمایە گەر بەتەواوەتی متمانەی بە خۆی نەبێت یان گەر هەست بە ئاسایش نەکات. لەبەرئەوەی بەبێ متمانەبەخۆبوون دەکەونە ژێر کاریگەریی بڕیاری ئەوانیتر بەرامبەر بە خود. گرنگە بزانین کە لێرەدا چیتر نواندنی رۆڵی کەسێک کە متمانەی بە خۆی هەیە ئاشکراو بێسوودە. نابێت بە ویستی خۆمان هێزی خۆمان نمایش بکەین. ئامادەیی سروشتی و دادپەروەرانە و راستگۆیانەیە. دەبێت متمانەبەخۆبوون بەشێک بێت لە کارەکتەری ئێوە نەک رۆڵی ئەو دۆخە بنوێنن.

ئاسوودە بە بەوپەڕەیی ئاسودەیی رەفتار بکە. گەلێ کات شانۆکار گیرۆدەی ئەم بابەتە دەبێتەوە کە ئایا ئەوانیتر چۆن بیرمان لێدەکەنەوە؟! تەنانەت لە ژیانی ئاساییمان خۆمان کۆنترۆڵ دەکەین و هەست دەکەین هەمووان سەیرمان دەکەن. کەواتە با من ئاسودەتان بکەم: ئەوانیتر هەر ئاگاشیان لێت نییە. دیارە خەڵکی خۆیان دەردیسەرییان کەم نییە تا خەیاڵیان لای تۆ بێت تەنانەت گەر لەو سەرجادەیە بمری. کەواتە بەوپەڕیی ئاسودەیی رەفتار بکە و بژی. هیچ شتێک روونادات.

خۆت بە ئەوانەی لەناخەوە ئاسودە نین بەردەوام گیرۆدەی ئەوەن چۆن خۆیان نمایش بکەن. ئەمانە گرنگە بۆیان بەشیوەیەک ببینرێن کە بەرگێکی گونجاویان پۆشییوە، بەدروستی قسەدەکەن، رەفتاریان گونجاوە، لەشوێنی گونجاو لەگەڵ خەڵکی شایستە و گونجاون. هیچ بۆچونێکیان لەسەر خۆیان نییە چونکە ئەوەی بۆ ئەوان گرنگە بۆچوونی ئەوانی ترە. ئەم جۆرە خەڵکە کاریزمایان نییە. ئەوەی لێرەدا گرنگە بیزانین بریتییە لەوەی کاریزمای نواندن شتێک نییە ئەوانی تر بتوانن بە تۆی ببەخشن.

هێمن و سەنگیین بە گەر بتوانین کاریزما پێناسە بکەین، ئەوا بەشێک لە پێناسەکەی بریتی دەبێت لە هەستکردن بە ئاسودەیی ناوەکی. کەسی خاوەن کاریزما هەرگیز هەڵەشە نابینرێت. بەشێوە گشتییەکەی تووڕەبوون هەڵچونێکی کاتییە و کەسی خاوەن کاریزما کاتی خۆی بە تورەبوونەوە بەفیڕۆ نادات. خەڵکانی کاریزماتیک لەڕادەبەدەر هێمن و سەلار و سەنگینن، پێویستیان بەهاتوهاوار نییە.

بە زمانی جەستە گوزارشت بکە ئەوکەسەی لە دانیشتنەکاندا دورەپەرێزە و سەرنەویی و بەدەنگی نزم دەدەوێ، خاوەن کاریزما نییە و ناتوانێت سەرنجی هەمووان بۆ خۆی رابکێشێت، لەکاتی پێویست نەبێ بەردەوام بە

سەری بڵند و دەنگی ڕەسا و سەرنجبەر؛ بەچەشنێک بەرامبەر ئارەزوو بکات بەردەوام لەبەر دیدە و دڵان بێت و قسەی بۆ بکەی. دەبێت بەچەشنێک مامەڵە بکەی هەمووان حەزبکەن هاوکاریت بکەن. (نە زۆر لەخۆبایی و نە بێباک)

بە درووستی هەنگاو بنێ سەرنجی ڕۆشتنی خۆتان بدەن. گرنگە بزانین شێوە و ژێستی جەستە پەیوەندی بە هەستی ناوەکیی مرۆڤەکانەوە هەیە. لەراستیدا مەبەست ئەوەیە بە متمانە و دڵنیاییەوە هەنگاو بنێن بۆئەوەی هەستی متمانەبەخۆبوون لە ناختاندا لەدایک ببێت. کاریزمای نواندن پەیوەندی راستەوخۆی بە جوڵەی شانۆکارەوە هەیە لەسەر شانۆ. هەر ئێستا ئەمە بکە: گەر لە ماڵی یان لەسەر جادەی بە شان داکەوتووی هەنگاوبنێ و دەستەکانت بخە گیرفانتەوە و سەرت نەوی بکە. چ هەستێکت دەبێت؟ ئێستا شانت راستبکەرەوە، سەرتان کەمێک بڵندتر لە نەوەد پلە بەرزبکەنەوە و نەزۆر خێرا و نە ئەوەندەش خاو بەڵکو پتەو وبەهێز هەنگاو بنێن. چ هەستێکت دەبێت؟!

بە چاو پەیوەندیی درووست بکە: بەشێکی گەورەی مامەڵەکردنمان لەگەڵ بەرامبەر پەیوەستە بە شێوەی گوێلێگرتن و سەرنج و نیگاکانمان بۆ بەرامبەر. خانمەکان بە بێباکیی بەرامبەرەکانیان وەڕس دەبن و ڕێگای ڕەواندنەوەی ئەم هەستەش بریتییە لە دروستکردنی پەیوەندیی نیگاکان. ئەم پەیوەندییە ئاماژەیە بۆ متمانەبەخۆبوونتان و دەبێتە هۆی سەرنجبەریی.

لێبڕاو بە: مرۆڤ هەمیشە لێبڕاو نییە. زۆرجار هەندێک شت دەڵێینەوە کە زۆر گرنگ نین و بڕیاری لێبڕاوانە و یەکجاریی نین، زۆرجار جەخت لە هەندێ بابەت دەکەینەوە زۆر گرنگ و سەرنجبەر نین و دەبنە هۆی لاوازدەرکەوتنی کەسێتییتان. بەتایبەت بۆ خانمان. لەبەر ئەوەی هەلومەرجی کۆمەڵایەتیی ئێمە تا ڕادەیەکی بەرچاو متمانەبەخۆبوونی خانمێکی لاوازکردووە. تا ئەو ئاستەی کە هەمیشە بە ترس و شەرمەوە ئەپارێتەوە.. لەکاتێکا ئەوەی دەیڵێ دەربڕی هەناوی نییە. قسەی دڵی ئەو نییە نەمبیستووە بڵێ بە ڕای من جەنابت هەڵەی. کەواتە ئاگاداربە کەسایەتیی کلۆڵ و ملکەچ جێگەی سەرنج نییە!!

ڕێکپۆش بە: وەک شانۆکارێکی کاریزماتیک هەوڵبدە لە چاوپێکەوتنە پیشەییەکان و لە ناو بەرهەمە هونەرییەکاندا بە بەرگ و ڕوویەکی گەشەوە دەربکەویت. مەبەستم نییە تەنیا بە چاکەت و پانتۆڵەوە یان هەر بەرگێکی دیاریکراوەوە، تەنها مەبەستمە بڵێم پاک و خاوێن بە و هیچی تر.. ئەم پاک و خاوێنییەی ڕواڵەت کاریگەریی زۆر جێدەهێڵێت و دەبێتە هۆی ئەوەی هەمیشە لەبەردڵان بن.

هەندێجار بێدەنگ بە: زۆرجار بێدەنگیی دەکەوێتە نێوان ئەوانەی گفتوگۆیانە. لە دۆخێکی ئاساییدا ئێمەین هەوڵدەدەین بە پرسینەوە لە حاڵی بەرامبەرەکەمان ئەو بێدەنگییە بشکێنین. چیتر ئەمە مەکەن. بڕیار نییە هەرچۆنێک بووە دەبێ قسەیەکی گرنگ بکەن. بڕیار نییە هەموو ئەو ماوەیە قسەبکەن. هەندێکجار بێدەنگ بە. بێدەنگی گورتان پێدەبەخشێتەوە.. بێدەنگی بەویقاریی و سەنگینییە.

بە ڕوونیی بدوێ: یەکێک لە خاڵە گرنگەکانی بواری کاریزمای نواندن بریتییە لەوەی دەبێ ئەوەی لەدەمی شانۆکار دەردەچێ ڕوون بێ و بگاتە گوێ. ڕێگە مەدە دەربڕینت تەنها بۆڵە و ناڵە و نرکە بێت. گەر متمانەت بە قسەکانی خۆت هەیە، پێویست بەم پاڕانەوە و نزایە ناکات. بەڕوونیی بدوێ با بە جوانیی گوێیان لێت بێ. پێویست بە پاڕانەوە ناکات.. ڕوون و ڕەوان قسەی دڵت بکە. بە تایبەت گەر بتوانی ئەمە بە شێوەزارێکی جیاواز پێشکەش بکەی. لێرەدا گرنگە بزانین خەڵکانی کاریزماتیک حیکایەتبێژی بیرتیژن.. لە کاتی گفتوگۆدا ئەو هەستەت پێ دەبەخشن کە تەنها لەگەڵ تۆیانە. جگە لەمانەش، ئەوان دەتوانن ڕێگە نەدەن خەیاڵت پەرت

بێ و ئەو هەستەت پێ دەبەخشن کە تەنها تۆ گرنگی.

تەوەرەی دووەم: ئیتۆدی بەهرە:

راهێنانی یەکەم پاش جێبەجێکردن و هەوڵدان بۆ گەیشتن بە کاریزمای نواندن و کۆ کردنەوەی رای هاوپیشەکانتان لەسەر درووستبوونی کاریزما لە خۆتان بکۆڵنەوە.

راهێنانی دووەم کە دەچیتە پیاسە بە چاو پەیوەندیی لەگەڵ رێبواران درووستبکە. چاو لەچاویان ببڕە (لێرەدا بەرامبەر بە چاوبڕینی چاوی خانمان هیچ گرنتییەکم نابێت) هەوڵ بدە بەوپەڕی متمانەوە لە خەڵکە نامۆکان ورد ببیتەوە. بۆ ئەوەی تووشی شەڕ نەبی بە بزەیەکی نەرم کۆتایی بە نیگاکانت بهێنە. هەوڵ بدە بە نیگا هەستێکی بۆ بگوێزیتەوە. بە دڵنیاییەوە هەستێکی باش.. (بەڵێ زۆر جوانە) یان لە خۆت بپرسی ئایا توانیت ئەو هەستەی پێ ببەخشی.. ئەویش بزەی بۆ کردیتەوە؟!

ئیتۆدی ئەفراندن: نواندنی ئەفرێنەرانە رابەری دڵ و زەین و دیدەی شانۆکارە لەکاتێکدا ئەوە جەستە و دەنگی شانۆکارە وشەکان زیندوودەکەنەوە. ئەفرێنەریی پێویستی هەموو شانۆکارێکە. شانۆکار بۆ وێناکردنی رۆڵی سەرنجبەر و لەیادنەکراو پێویستی بە ئەفراندنە و ئەوە زەینێکی ئەفرێنەرە یارمەتی شانۆکار دەدات کەسایەتیەکان زیندوو بکاتەوە.

ئەفراندنی شانۆکار: ئەفراندن تەنها تایبەت نییە بە شانۆکارەکان. لێکۆڵینەوەکان ئاشکرایان کردووە هەموو کەسێک دەتوانێت بە ئەفراندن لە ژیان، بازرگانی، پەیوەندی و لەوەدا کە ئامانجیەتی، کاریگەرتر بێت. ئەوەی پێویستە بیزانین ئەوەیە کە ئەفراندن نەک بە تەنها نیشانەی خەیاڵێکی بەهێزە بەڵکو ئاماژەیە بۆ هەبوونی هۆش و بیرێکی بەرز. لە خوارەوە هەندێک شێوازی پەرەپێدانی ئەفراندنی نواندن پێشان دەدەم:

ئامادەکردنی کەش: لەناو ماڵەکەی خۆت شوێنێک وەک «شوێنی ئەفرێنەرانە» دیاریبکە و لەوێ سەرجەم پرۆژە، خەون و ئامانجەکانت کۆبکەرەوە. ئێمەی مرۆڤ زوو لەگەڵ شتەکان رادێین؛ ئەو شوێنەی وەک شوێنی ئەفراندن خۆمان لەسەر راهێناوە، یارمەتیمان دەدات ئەوەدەمەی دەچینە ئەو شوێنەوە بەرەو ئەفراندنی نواندن پێشکەوین. (زۆربەی شانۆکارەکان لە ماڵەکانیاندا شوێنێکیان بۆ پرۆڤە و کارکردن لەسەر رۆڵ تەرخانکردووە).

بنووسە: تێگەیشتن لە ئامانجی نووسەر و چۆنیەتی دۆزینەوە و دارشتنی بیرۆکەکانی نووسەر بۆ شانۆکار لە ئەرکە بنەڕەتیەکانن. شانۆکار تا زیاتر لە بنەماکانی چیرۆکبێژیی تێبگات، ئەوا توانای چیرۆکبێژیی و بونیادنانی کەسایەتی گەشە دەکات و ئەفرێنەرانە و کاریگەرتر دەبێت. هەروەها نووسین دەبێتە هۆی ئەوەی شانۆکار پەیوەندیی لەگەڵ پەیام و ناوەخنی کەسایەتییەکان درووستبکات و ئەمەش یارمەتی دەدات بیر و هەستەکانی خۆی دەربارەی بابەتە گرنگەکان روونبکاتەوە.

بخەوە: هەندێک شەو، ئێوە ناچارەبن کە بەخەبەر بن بەڵام ئەوە بزانن بە شێوە گشتییەکەی کەمخەویی زیان بە مێشک دەگەیەنێت. بە شێوە زانستییەکەی کەمخەویی دەبێتە هۆی ئەوەی شەپۆلەکانی مێشک لە کاتی خەوتندا زۆر لەو شەپۆلانە بچن کە مێشک لەکاتی قووڵبوونەوە لە بابەتێک یان لەکاتی بیرکردنەوە لە بەخەبەریدا پیشانیدەدات. خەو دەبێتە هۆی ئەوەی بەمەبەستی کاری داهێنەرانە مێشکێکی ئامادە و حەساوەترتان هەبێت.

فێرخواز بە: کە دەڵێم فێرخواز بە مەبەستم ئەوە نییە ببیت بە خوێندکاری زانکۆ، بەڵکو مەبەستم ئەوەیە بەردەوام بەدوای زانستی نواندن دا بگەڕێی. دەست بکە بە خوێندنەوە لەسەر ئەو شانۆکارانەی دەیانناسی،

خوێندنـەوەی شـانۆنامە و فیلمنامـە. دەسـتبکە بـە خوێندنـەوە لەسـەر بـواری تیۆریـی نوانـدن. ئـەو وتـار و لێکۆڵینەوانە بخوێنـەرەوە کـە سـەبارەت بـە تەکنیـک و شـێوازی نواندنـی شـانۆکارە جیـاوازەکان بڵاودەکرێنـەوە. ئەمـە دەبێـت بـە هـۆی ئـەوەی بـەردەوام بابەتـی نـوێ بدۆزیتـەوە. بـۆ ئـەوەی لـە بـواری نوانـدن شـانۆکارێکی سـەرکەوتوو دیاربیـت، پێویسـتت بەوەیـە پشـت بەخۆبەسـتوو بیـت و خـاوەن خوێنەواریـی و پیشـەیی بیـت. وەک شـانۆکارێک پێویسـتە بزانێـت لەسـەر کام لێهاتوویـی خـۆت کار دەکەیـت و ئـەم فێرخوازبوونـە یارمەتیـت دەدات روونـتر لـەم پیشـەیە تێبگەیـت و ئەفرێنەرتـر بیـت.

وەرزش بکـە: لێکۆڵینـەوەکان ئاشـکرایان کـردووە کـە وەرزش کـردن بۆمـاوەی پانـزە خولـەک، کارایـی بیرەوەریـی (زەیـن) و بیـر دەگەشـێنێتەوە. زیاترکردنـی راهێنانـی بەیانیـان بـۆ رۆژەکـەت یـان پیاسـەکردنێکی کـورت پێـش پرۆڤـەی رۆژانـە، یارمەتـی شـانۆکار دەدات بتوانێـت زیاتـر لـە رۆڵەکـەی قـووڵ ببێتـەوە و دەرفەتـی ئەفراندنی بخاتە بەردەسـت. ئـەم وەرزشـە لـە کەشـێکی کـراوە و لەنـاو سرووشـت بکرێـت باشـترە.

ئیشـی دەسـت: ئیشـی دەسـتی بکـە، ئـەم کارە دەرفەتـی ئـەوە دەبەخشـێت بـە شـانۆکار بەشـێوەیەکی جیـاواز گوزارشـت لـە خـۆی بـکات. وێنەکێشـان، دیزایـن، پەیکەرتاشـیی، دروسـتکردنی کەرسـەتەکانی خۆڕازاندنـەوە، دەتوانێـت زەینـی شـانۆکار لـە قاڵبـە بـاوەکان رزگار بـکات و ، ببێـت بـە هانـدەری ئەفرانـدن. خۆتـان دەرگیـری ململانـێ بکـەن. وێنـەی خۆتـان بکێشـن.

خەیاڵانـدن: ئـەو دەمـەی بـە قورسـی کاردەکەیـت و ناگەیـت بـە هییـچ، خەیاڵانـدن دەتوانێـت سـەرنجت لـە کارەکـەت دووربخاتـەوە، ئەمـە یارمەتیـت دەدا بیرۆکـەی نـوێ بدۆزیتـەوە. بەوپـەڕی ئاسـودەییەوە خەیاڵـت ئـازاد بکـە.

سرووش وەربگـرە: دەسـت بـە خوێندنـەوە بکـە لەسـەر بـوارە جیاوازەکانـی ژینگـەی نوانـدن، لەسـەر ئەندازیـاری، بیناسـازیی، فەلسـەفە، زانسـت و هـەر شـتێکی نـوێ بخوێنـەرەوە. سـەردانی مۆزەخانـە، باخچـە، باخچـەی ئـاژەڵان و بینـا مێژووییـەکان بکـە. (هـەوڵ بـدە ژینگـە و ژیانـی خەڵکانـی ئـەو سـەردەمانە وێنـا بکەیـت).

رامێنـە: رامـان لـە بابەتـەکان دڵەڕاوکـێ کـەم دەکاتـەوە، دەبێتـە هـۆی گەشـەپێدانی قووڵبوونـەوە و سـەرنج و توانایـی شـانۆکار بـۆ کۆنترۆڵکردنـی خەیـاڵ رۆشـتن و وەک راهێنانێکـی بەهێزکردنـی مێشـک ئەژمـار دەکرێـت. رامـان و چاودێرییکردنـی رۆژانـە یارمەتـی شـانۆکار دەدات کێشـەکان چارەسـەر بـکات و، بیـری ئەفرێنەرانـەی پێشـکەش بـکات و هەتـا ئاسـتێکی بەرچـاو پـەرە بـە کارایـی شـانۆکار دەدات.

جیـاواز بـە: یەکێـک لـە ئەرکـە بنەڕەتیەکانـی شـانۆکار ئەوەیـە نابـاو و جیـاواز بێـت. باشـتر وایـە بـە پێچەوانـەی رەوتـی رووبارەکـەوە مەلـە بکـەی. بەرامبـەر بەوانـەی لـە خولـە گرانەکانـی نوانـدن بەشـداربیدەکەن کەسـانێک هـەن بـە پشـت بەخۆبەسـتن و تەنهـا لـە رێگـەی زانیارییەکانـی نـاو مۆبایلەکانیانـەوە توانیـان لێهاتـووی خۆیـان بسـەلمێنن و، بۆخۆیـان بینـەر و وەرگـری زۆر کۆبکەنـەوە و ببینرێـن. لێـرەدا مەبەسـتم ئـەو کەسـانە نییـە کـە بـە پەرژانەسـەر کاری بێبەهـا ناوبانـگ پەیدادەکـەن، مەبەسـتم لـە مامەڵەکردنـە لەگـەڵ دونیـای ئینتەرنێـت بـۆ سـوودوەرگرتن و فێربوونـی پیشـەی شـانۆکاریی. خۆتـان فیلمەکـەی خۆتـان وێنەبگـرن و خۆتـان نواندنـی تیابکـەن.

دەرئەنجامەکان

١. ناسینی بنەما سەرەکییەکانی قوتابخانەی هەست دەبێتە بنەمای گەشەپێدانی لێهاتوویەکانی نواندن.

٢. هییـچ رێبازێکـی هونەریـی تایبـەت بـە نوانـدن، رێکارێکـی چەقبەسـتوو نییـە کـە نەکرێـت بـە پێـی شـوێن و کات

گۆڕانکاریـی تێـدا بکەیـن.

٣. شـانۆکار لەهـەر رەگـەز و نەتەوەیـەک بـوو پێویسـتیی بـە جەسـتە و دەنگێکـی ئامـادە هەیـە و، بـۆ ئـەم مەبەسـتە دەتوانێـت ئیتـۆدی گونجـاو دابڕێژێـت.

٤. داڕشـتنی ئیتـۆدی نـوێ دەرگا بـە رووی نوێبوونـەوەی وانـەی نوانـدن دا دەکاتـەوە و، هانـی راهێنەرەکانـی ئـەم بـوارە دەدات سـڵ لـە داڕشـتنی ئیتـۆدی نوێـی پەیوەسـت بـە رێبـازی ریالیزمییانـەی نوانـدن نەکەنـەوە و بـەم هۆیـەوە ببینـە خـاوەن ئیتـۆدی نـوێ.

٥. لەپـاڵ داڕشـتنی ئیتـۆدی نـوێ شـانۆکار پێویسـتیی بـە کۆکردنـەوەی زانیارییـە لەسـەر بـواری ئـەدەب و فەلسـەفە و پڕکردنـەوەی بـاری ماریفـەی نمایشـییانە، خوێنـدکاری بەشـی شـانۆ ناچـارە بەمەبەسـتی دۆزینـەوەی پەیوەندیـی نێـوان ئـەو بـوارە و بـواری پراکتیکیـی و کردەیـی نوانـدن و نمایـش، بـەردەوام لـە راهێنـان و خۆئامادەکردنـدا بێـت

٦. کاریگەریـی ئـەم ئیتۆدانـە کاتێـک دەردەکەوێـت کـە شـانۆکار بـەردەوام کاری لەسـەر بـکات. گـەر ئـەم بەردەوامییـە و پەیوەندیـی نێـوان سـەرجەم ئیتـۆدەکان بپارێزێـت دەتوانێـت بـێ دابـڕان لـە جیهانـی کارەکتەرەکـەی لـە دەمـی پرۆڤـە و نمایـش رۆڵەکـەی بـە شـێوەیەکی راسـتگۆیانە بەرجەسـتە بـکات.

خلاصه:

تـا بـه امـروز در اسـنتیتوهای هـنری اقلیـم کردسـتان و در دپارتمـان هـای تئاتـر، روش استانیسلاوسـکی بـه عنـوان روش آمـوزش بازیگـری، بـرای پایـه هـای اول، دوم و سـوم، بـه عنـوان برنامـه درسـی دنبـال مـی شـود. ایـن پژوهـش بـه تحلیل اصـول رویکـرد استانیسلاوسـکی مـی پـردازد و گام هـای عملـی بـرای تبییـن ایـن واقعیـت برداشـته اسـت کـه کپـی بـرداری از روش استانیسلاوسـکی بـدون تجدیـد و ابـداع روش هـای مناسـب نمـی توانـد دانـش آمـوز یـا بازیگـری خـلاق ایجـاد کنـد. ایـن پژوهـش همچنـان از طریـق معرفـی استلا آدلـر بـه عنـوان یکـی از پیـروان مکتـب استانیسلاوسـکی کـه کارایـی ایـن سیسـتم را بـا اتودهـای جدیـد توسـعه داده اسـت و بـر اسـاس اعتقـاد استانیسلاوسـکی مبنـی بـر اینکـه خواننـده در عملـی کـردن رویکـرد خـود آزاد اسـت، بـا طراحـی و پیشـنهاد چندیـن روش سـعی خواهـد کـرد مهـارت هـای بازیگـری هنرجویـان ایـن دپارتمـان و سـپس مربیـان و بازیگـران را توسـعه دهـد. .بـا معرفـی اسـتلا آدلـر بـه عنـوان پیـرو مکتـب استانیسلاوسـکی، کارایـی ایـن سیسـتم را بـا اتودهـای جدیـد توسـعه داد. تـلاش بـرای یافـتن روش‌هـای جدیـد، دریچـه‌ای را بـه روی تجدیـد دروس بازیگـری بـاز می‌کنـد و مربیـان و هنرجویـان را تشـویق می‌کنـد کـه در توسـعه روش‌هـای جدیـد مرتبـط بـا رویکـرد واقع‌بینانـه بـه بازیگـری تردیـد نداشـته باشـند و در نتیجـه صاحـب روش‌هـای جدیـد شـوند.

A suggested perspective in the context of the office of passion to strengthen the acting skills of students in institutes of fine Arts

Department of Art Education, College of Fine Arts, University of Sulaimani, Kurdistan Region, Iraq.

Abstract: Acting lesson is one of the basic lessons as the main elements of building a show that is related to the skill and proficiency of the actor and related to the level of information In addition to those who receive a degree in acting; directors at the Institute of Fine Arts are even studying for five years. According to the ٢٠٠٣ conference of the General Directorate of Institutes, Stanislavsky's approach in Kurdistan is still being followed as a method of studying performance subjects at regional institutes and in the theatre department for the first, second and third stages, So analyzing and recognizing the principles of Stanislavsky's approach, as well as identifying the objectives of acting lessons in the Theatre Department of the Institute of Fine Arts, the characteristics of this lesson, and finding similar etudes, to develop the skills of acting for the students of this lesson. Sections, coaches, and actors will be the basis of this research.

سەرچاوەکان

★ ئادلەر، ستێلا، محیەدین، سەروەر، عەباس بەدری، شوان (هونەری نواندن) چاپخانەی حمدی، سلێمانی، ٢٠٠٨، لاپەڕە: ٢١، ٢٥، ٣٢.

★ ستانیسلاڤسکیی، کۆنستانتین، حسێن، پێشڕەو (کارکردنی شانۆکار لەسەر خۆی لە میانەی کاریگەری وەرگرتندا)، چاپخانەی غەزەلنووس، سلێمانی، ٢٠٠٥، لاپەڕە: ١٢، ٦٣٣.

★ استانیسلاوسکی، کنستانتین، اسکوئی، مهین (کار هنرپیشە رووی نقش)، چاپخانەی سروش، تهران، چاپی یەکەم ١٩٩٨، لاپەڕە: ٩، ١٦، ١٩، ٦٧، ٨٤

★ استانیسلاوسکی، کنستانتین، حسینی مهر، ناصر، اسکوئی، مهین (آخرین درس بازیگری) چاپخانەی نگاه، تهران، ٢٠١٨، لاپەڕە ٧٥.

★ استانیسلاوسکی، کنستانتین، کشتگر، علی (زندگی من در هنر) چاپخانەی امیر کبیر، ١٩٧٦/ لاپەڕە ٦٧.

★ افشاری اصل، ایرج (مبانی بازیگری) چاپخانەی نظری، تهران، ٢٠١٧، لاپەڕە ١٥.

★ برناردی، فیلیپ، ساعی دیباور، سارا (آغازگران بداهە) چاپخانەی شورآفرین، تهران ٢٠٠٩، لاپەڕە ١٣.

★ بریشت، برتولد، فرهودی، سعید (هنر بازیگری، حرفە بازیگری، تئاتر اپیک و...) چاپخانەی قطرە، تهران، ٢٠١٥، لاپەڕە ٣٦.

★ بندتی، رابرت، دامود، احمد (کار عملی بازیگر) چاپخانەی سمت، تهران، ٢٠١٣، لاپەڕە ٢٤.

★ پالیاکووا، یلناایوانوونا، پارسا نژاد، فریدون (استانیسلاوسکی: زندگی و دستاورد کارگردان بزرگ تئاتر)، چاپخانەی قطرە، تهران، چاپی یەکەم ٢٠١٧، لاپەڕە: ٢٢، ٥٤، ٩٢.

★ پیچز، جاناتان، مستوفی، الهام (وزولود میرهولد) چاپخانەی قطرە، تهران، ٢٠١٢، لاپەڕە: ٢٧، ٢٨.

★ توپورکـوف، واسیلی‌اوسـیپوویچ، ممـودی، نوشـید، خضرایـی، مسـتوره (استانیسلاوسـکی سر تمرین تئاتـر؛ آخریـن سـال‌ها) چاپخانـەی قطـره، تهـران، ٢٠١١، لاپــەڕە ٧٢.

★ چخوف، میخاییل، ناظران، کیاسا (بازیگری) چاپخانەی قطره، تهران، ٢٠١٥، لاپەڕە ٤٧.

★ روته، جوانا، ارجمند، مهدی (کلاسهای بازیگری استلا ادلر) چاپخانەی نقش و نگار، ٢٠١٩، لاپەڕە: ٢٥، ٥٣.

★ روز، جیمـز، اسـلامیه، مصطفـی (تئاتـر تجربـی از ستانیسلاوسـکی تـا پیـتر بـروک)، چاپخانـەی سروش، تهـران، ٢٠٠٧، لاپـەڕە: ٢٦، ١٣٢.

★ ستراس برگ، لی، ارجمند، مهدی (بازیگری به شیوه متد) چاپخانەی نقش و نگار، تهران، لاپەڕە: ٤٦.

★ ماهیار، عباس، (مرجع شناسی ادبی و روش تحقیق)، چاپخانەی قطره، تهران، چاپی یەکەم ٢٠١٩، لاپەڕە: ٢٨.

★ مکاریـک، ایرناریـما، مهاجـر، مهـران، نبـوی، محمـد (دانشـنامەی نظریەهـای ادبـی معـاصر)، چاپخانـەی آگاه، تهـران، چاپـی یەکـەم ٢٠١٨، لاپـەڕە: ١٤٢.

★ هاج، الیسون، هوشمندی، هاجر (آموزش بازیگری در قرن بیستم) چاپخانەی نقد افکار، ٢٠٢٠، لاپەڕە: ٣٣.

★ هگل، فریدریش، آقا ابراهیمی، نیلوفر (فلسفه هنر)، چاپخانەی علم، تهران، ٢٠١٩، لاپەڕە: ٦٢.